

Művelődés a XVIII. századi Magyarországon

Írta
Kosáry Domokos



Akadémiai Kiadó • Budapest 1980

Tartalom

Előszó	9
Bevezetés	11
I. A késő barokk változatai	24
1. Társadalmi modell és művelődési irányzatok	24
Az európai modell	24
Fejlődés vagy hanyatlás?	28
A korszerűbb tendenciák sorsa	37
A <u>nemesi ideológia</u> túlsúlya	44
A rokokó belső vitája	50
A régi világkép bővülése	53
A második szint	56
A harmadik szint	59
Nyelvfejlődés, nyelvi sokféleség	62
2. A művelődés szektorai	69
Vallás és egyház	69
Katolikus expanzió	70
Szerzetesrendek	72
Állam és vallás	77
Önkényes akciók, felső szabályozás	79
A protestáns egyházak	83
Református és evangélikus hitélet	84
A terézianus valláspolitikai hatása	87
Görögkeletiek és unitusok	89
Oktatásügy, iskolák	94
Népoktatás, alsófokú iskolázás	95
Közép- és felsőoktatás. A jezsuiták	100
A jezsuita nevelés és a nemesség	105
A <u>piarista iskolák</u>	108
A protestáns iskolaügy	111
Az evangélikus liceumok	112

A református kollégiumok	115
Debrecen és Sárospatak	118
Erdély	123
Külföldi tanulmányok	126
Cenzúra, nyomdák, könyvkiadás	129
A sajtó kezdetei	133
Könyvtárak	134
Tudomány: a skolasztika alkonya	137
Tudományágak és polihisztorok	139
Az első akadémiai tervek	140
Egyháztörténet és történetírás	144
Hon- és államismeret	150
Irodalom- és tudománytörténet	153
Nyelvtudomány	157
Jogtudomány	158
Orvostudomány	159
Babonák és empiria	167
Kémia és alkémia	172
Fizika	176
Csillagászat és matematika	180
Bányászat, mérnökök	183
Agrár szakirodalom	185
Szépirodalom	186
Próza: napló és önéletírás	187
Egyházi próza	191
A késő barokk „népiesség”	196
Költészet	198
Diákköltészet, verses ponyva	202
Színművek	206
Zene és ének	210
Népdal, folklór	217
Képzőművészet	220
Építészet	222
Templomok	224
Egyházi faépítkezés falun	227
Vidéki kastélyok	229
Városi építkezés	231
Falusi és népi építkezés	235
Festészet	239
Szobrászat, iparművészet	241
Népművészet	244
II. A felvilágosodás változatai	250
1. Modellek, irányzatok	250
Az európai modell	250
A francia változat	254
A német változat	260
Hazai változatok	266

A felvilágosult abszolútizmus	272
<u>A jozefinizmus</u>	275
Magyarázat-e a janzenizmus?	283
Magyarázat-e a franciás libertinizmus?	288
Az első hazai visszhang	290
A felvilágosult rendiség kezdetei	301
A nemzeti nyelvek útja Európában	307
A magyar nemzeti nyelvi program	309
A nyelvújítás úttörői	314
A nyelvújítás és a második szint	318
Nemesség és értelmiség	321
Szabadkőművesség	323
A lengyel párhuzam	329
A kétféle rendiség	333
Magyar jozefinisták	345
Közbevetés a filozófiáról	356
• Más hazai nemzetek változatai	358
 2. A művelődés szektorai	367
Vallás és egyház	367
A jozefinizmus kezdetei	369
A jozefin egyházpolitika	375
Az antiklerikalizmus kibontakozása	380
A türelmi rendelet	386
A protestáns világnézeti spektrum	396
Oktatásügy, iskolák	403
Az állami oktatásügy kezdetei	406
A tanulmányi alap	409
A reform megalkotói	411
Az új szervezet	413
Az új tanulmányi rendszer	415
A tanterv új elemei	418
Oktatás és nyelvkérdés	421
A protestánsok válaszája	424
A jozefin neveléspolitikai kezdetei	428
• <u>Nyelvrendelet</u>	432
Az utánpótlás új rendszere	441
Az utolsó évek	444
A pedagógiai elvek útja	447
Népoktatás	450
Az új iskolatípusok	455
Az átszervezés megindul	457
Az új iskolakönyvek	461
Protestáns és „közös” népiskolák	462
Az evangélikus gazdasági népiskola	470
Ortodox, unitus és zsidó népiskolák	476
Állami katolikus középiskolák	482
Protestáns liceumok, kollégiumok	485
Felsőoktatás	492

A bányászati akadémia	492
Kamerális iskolák, királyi akadémiák	495
Az egyetem korszerűsítése	499
A bölcsészeti kar	502
Az orvosi kar	507
A jogi kar	511
Teológia, szemináriumok	513
• Külföldi tanulmányok	516
A cenzúra lazítása	524
Nyomdák, könyvkiadás	529
A sajtó kibontakozása	533
A folyóirat műfaj kiválása	537
A magyar nyelvű sajtó kezdetei	542
Az első magyar folyóiratok	550
Könyvtárak	553
Akadémiai tervek	562
Tudományok	571
Történetírás	571
• Honismeret, földrajz	584
Irodalom- és tudománytörténet	586
Nyelvtudomány	589
Jogtudomány	593
Közgazdaságtan, statisztika	599
Orvostudomány, közegészségügy	602
Biológia	611
Kémia	614
A késői alkémia	619
Fizika	621
Csillagászat, matematika	625
Bányászat, kohászat	629
Mérnökök, feltalálók	633
Az agrár szakirodalom fellendülése	637
Szépirodalom	647
Próza	658
Költészet	663
Színművek, színpadok	673
Zene és ének	685
Képzőművészet	696
Építészet: a klasszicizálódás kezdete	700
Építészek, mesterek	703
Festészet	705
Szobrászat	707
Iparművészet	709
Utószó	712
Rövidítések jegyzéke	715